

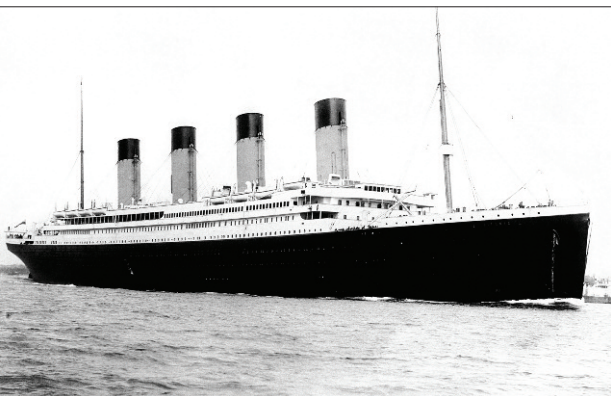
Poštovní úředník Oskar Scott Woody – legenda z R.M.S. Titanic

„Naléhal jsem na ně, aby zanechali své práce. Zavrtěli hlavami a pokračovali. Možná jim útěk později překazil příval vody, možná to byl výbuch. Pak už jsem je neviděl.“

(svědectví Alberta Theissingera, přeživšího stevarda z lodi Titanic)

FRANTIŠEK BENEŠ

Tragický příběh poštovního parníku Titanic zná snad každý. Pýcha námořního stavitelství, která měla v rekordně krátkém čase spojit starý a nový kontinent a už při své první plavbě chtěla získat Modrou stuhu, námořní ocenění pro loď, která nejrychleji překoná Atlantský oceán z Evropy do Nového Yorku.

Pro nás a dnešní příběh je důležité, že šlo o poštovní loď – zkratka R.M.S. znamená Royal Mail Ship, tedy Královská poštovní loď. Ve své době šlo o největší osobní parník světa, určený pro převoz cestujících a pošty mezi Evropou a Severní Amerikou.

Stavba Titaniku začala v roce 1909 v irském Belfastu. Trvala čtyři roky a 10. dubna 1912 v poledne vyplul na svou první a zároveň poslední plavbu – o čtyři dny později, 14. dubna, těsně před půlnocí, se srazil s ledovcem a po třech hodinách, tedy už 15. dubna, se na širém moři potopil... Z 2223 osob na palubě se zachránilo jen 711, i když kapacita záchranných člunů byla větší. Při jejich naložování však panoval velký zmatek, takže byly často na vodu spuštěny ne zcela obsazené. I tak jich ale bylo málo a zdaleka by nestačily na záchranu všech cestujících a členů posádky – jejich kapacita odpovídala zhruba polovině, a to loď nebyla ani plně obsazena. Důvodem tohoto podcenění byl zřejmě předpoklad, že Titanic se svými uzavíratelnými komorami je vlastně nepotopitelný. I když byly rozdány záchranné kruhy a vesty, moře plné ledovců mělo teplotu minus 2 stupně Celsia a trosečníci tak do deseti minut umrzli. Nejbližší loď, která zareagovala na nouzové volání, parník Carpathia, byla přitom vzdálena čtyři hodiny riskantní plavby ledovcovými poli, a mohla tak zachránit jen ty, kdo byli v záchranných člunech. Patnáct set dvanáct ostatních se zachránit nepodařilo. Část našla hrob v mořské hlubině, těla dalších byla vylověna a dopravena do kanadského Halifaxu, kde pak byli mnozí i pohřbeni.

Mezi mrtvými bylo i všech pět poštovních úředníků – W. L. Gwynn, J. S. March, J. R. J. Smith, J. B. Williamson a O. S. Woody, kteří do poslední chvíle neopustili svou povinnost pečovat o zásilky, pytle s nimi se dokonce pokusili vynosit na palubu a zachránit. Jako své hrdiny si je dodnes připomínají britská i americká pošta. Díky poslednímu jmenovanému se dochovaly jediné poštovní doklady související s plavbou Titaniku, a tak jej chci nyní čtenářům Filatelie přiblížit.

Oskar Scott Woody

O. S. Woody se narodil 15. dubna 1871 v městě Roxboro v Severní Karolině. Jeho otec patřil ke svobodným zednářům¹⁾ a pro členství získal i Oskara, ten byl v roce 1903 povýšen na „vznesený stupeň zednářského mistra“ v lóži Acacia č. 16 v Clifton Springs, městečku ve Virginii, kde později žil. Povoláním byl pošťák, patnáct let pracoval u vlakové pošty na trase Washington-Greensboro v Severní Karolině. V roce 1910 přešel do poštovní námořní služby. Vypracoval se na elitního poštmistra s platem tisíc dolarů ročně²⁾. Zařazení do lodní pošty na Titaniku pro něj bylo významné povýšení a velká profesní pocta.

O. S. Woody (1871 – 1912)

Mr O S WOODY,
Sea Post Clerk.

Dear Sir;

You are hereby instructed to proceed from New York as a clerk in the sea post office on the SS Kaiser Wilhelm der Grosse, sailing April 2nd; and upon reaching Plymouth you will disembark and travel to Southampton; whence you will return to New York as a clerk in the sea post office on the SS Titanic, sailing from Southampton on April 10th.

Respectfully,

Elmer L. Hays
Asst Supt,
Division Foreign Mails.
Hous

Woodyho cestovní příkaz k naložení na Titanic.

Na základě cestovního příkazu k naložení na R.M.S. Titanic Woody 2. 4. 1912 odplul parníkem SS Císař Vilém Velký z Nového Yorku do Plymouthu v Anglii, a odtud odjel do Southamptonu, kde 10. dubna nastoupil na poštovní úřad na Titaniku. Ten byl tehdy považován za nejprestižnější místo pro poštovního zaměstnance.

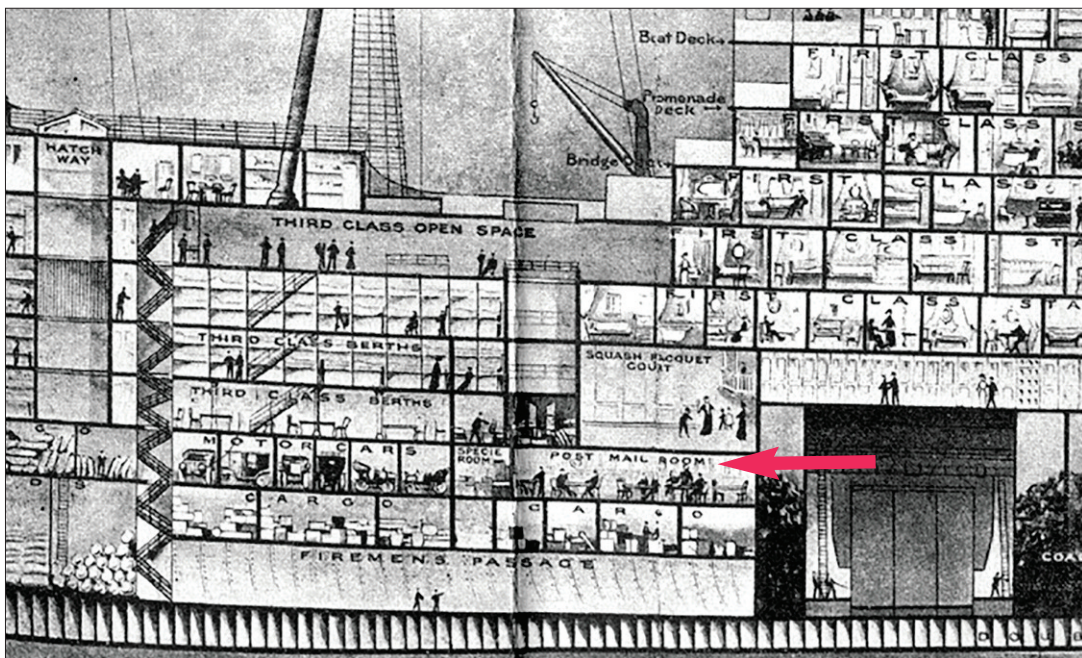
Na Titaniku působili i další námořní poštovní úředníci, Američané William Logan Gwinn a John Starr March a Britové John Richard Jago a James Bertram Williamson, oba ze Southamptonu. Dne 10. dubna 1912 Titanic opustil Southampton, aby zahájil svou první (a po-

slední) plavbu. Na palubě bylo více než 3300 pytlů obyčejné pošty a 200 pytlů pošty doporučené, z nichž každý vážil až 100 liber (45 kg). Údaje o celkovém počtu zásilek se v pramenech rozcházejí, celkem mělo jít o miliony dopisů a dalších zásilek (uváděn je počet až devět milionů!). Pošta byla nakládána 10. 4. v Southamptonu, další přibyla na zastávce téhož dne v Cherbourgu a poté 11. 4. v Dublinu. Hned po vyplutí bylo zahájeno třídění zásilek pro jejich směrování na doručovací okresy v US poštovním systému po doplutí do Nového Yorku. Uvádí se, že každý z pracovníků lodního poštovního úřadu údajně roztrídil desítky tisíc zásilek za den! K označování balíků a roztríděných svazků pošty podle místa určení sloužily předtištěné lístky, průvodky, takzvané *facing slips*.

Poštovní úřad se rozkládal na dvou podlažích hluboko v podpalubí. Třídírna zásilek byla na palubě G a jejich sklad o patro níže.

¹⁾ Svobodné zednářství je hnutí opředené mnoha legendami. Většina jeho novověkých hodnot vychází z doby osvícenství. Lze je shrnout jako pět pilířů svobodného zednářství: svoboda, rovnost, bratrství, tolerance a humanita. V Evropě i Americe mělo mnoho příznivců, k zednářům patřili i přední osobnosti své doby, včetně panovníků a prezidentů.

²⁾ Pro představu to odpovídalo padesáti tehdy platným zlatým dvacetidolarovým mincím o hmotnosti 33,4 gramů a ryzosti 90 %, každá tedy obsahovala 30 gramů ryziho kovu. Celkem šlo o jeden a půl kilogramu ryziho zlata, v dnešních cenách o částku 2,6 milionu korun (i když je třeba uvést, že tehdy byla cena zlata ve srovnání s jinými komoditami výrazně nižší). Při srovnání s poštovním za vnitrostátní listovní zásilkou dojdeme k jinému číslu – v roce 1910 v USA činilo 2 centy, nyní 68 centů, tedy 34x více. Pak by šlo o roční plat odpovídající dnešní 34.000 dolarů, v přepočtu tedy zhruba 800.000 Kč.

Průřez lodí s vyznačením míst, kde byla umístěna lodní pošta.

Přepážka poštovního úřadu na palubě druhé třídy lodi Olympic - na Titaniku byla stejná.

Dobová fotografie z poštovního úřadu na Titaniku, zhotovená před jeho vyplutím na širé moře.

Novodobé rekonstrukce poštovního úřadu na Titaniku.

Čtrnáctého dubna večer slavil Woody s ostatními poštovními úředníky své 41. narozeniny. Náraz ledovce však oslavu přerušil. Lodní pošta byla jedním z prvních prostorů, které nabraly vodu. Její zásilky byly považovány za velmi důležitý náklad. Právě díky přepravě pošty loď získala označení R.M.S. Lodní společnost proto vynaložila velké úsilí, aby zajistila její bezpečnost. Od námořních poštovních úředníků se očekávalo, že budou zásilky chránit za každou cenu. Všichni se tedy hned pustili do práce a snažili se zachránit alespoň 200 pytlů doporučené pošty a cenných zásilek a táhli je po schodech na palubu G. O pouhých pět minut později se začala zaplavovat samotná třídírna. Muži odmítli opustit své stanoviště a pokračovali v přenášení pytlů s poštou z paluby G na palubu C. Snaha statečných pošťáků však byla marná. Všichni zahynuli, když do poslední chvíle plnili své povinnosti. Nezachránila se ani jedna poštovní zásilka...³⁾

Výroční zpráva generálního poštmistra US Post z roku 1912 k tomu uvádí: „Asi čtvrt hodiny po srážce bylo zjištěno, že spodní místnost námořní pošty je prakticky naplněna vodou a pytle s poštou jsou zatopeny. Úředníci byli viděni v třídírně nahoře, jak zavírají pytle a připravují se vynést na palubu všechny dostupné zásilky. Z posledních zpráv o jejich činnosti vyplývá, že se do poslední chvíle věnovali této práci a vynášení pytlů na palubu.“

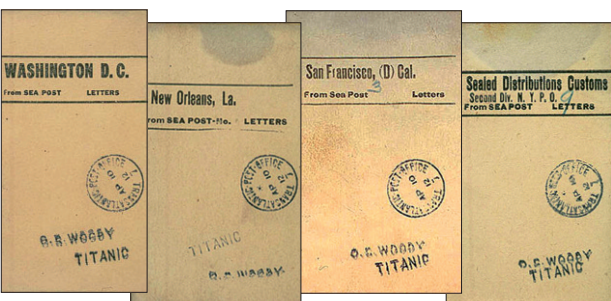
Steward Titaniku Albert Theissinger, který krátce pomáhal poštovním úředníkům, než se stáhl před stoupající vodou, později vzpomínal: „Naléhal jsem na ně, aby zanechali své práce. Zavrtěli hlavami a pokračovali. Možná jim útek později překazil příval vody, možná to byl výbuch. Pak už jsem je neviděl.“

Majitel ztroskotaného Titaniku, společnost White Star Line, pronajala čtyři lodě, aby pomohly při následné záchranné operaci na moři. Posádka lodi Mackay-Bennett vyzvedla celkem 306 těl, Woodyho tělo objevila týden po potopení, 22. dubna 1912. Kapitán F. H. Lardner popsal ve svém lodním deníku pole trosek v době vyzvednutí: „Pondělí 22. dubna. Tento den jsme vyzvedli 27 těl... Všichni měli záchranné pásy a těla plavala velmi vysoko ve vodě.“ Woody byl identifikován podle dopisu své manželce, který měl u sebe. Mezi osobními věcmi v jeho šedém pruhovaném obleku, zapsanými do seznamu, byl dopis poštovního ředitelství N.Y., jímž byl přidělen na

³⁾ Všechny poštovní zásilky přepravované na Titaniku do dnes zřejmě leží na mořském dně. I když trosky lodi a vše, co se s ní potopilo, jsou považovány za památník a svého druhu hrob, z něž by se nemělo nic vyzvedávat, u pošty tomu může být jinak. Existuje právní názor, že pokud by došlo k jejímu vyzvednutí (v temné hlubíně chladné vody se mohla dochovat), mohly by na ni uplatnit nárok britská a US pošta, s cílem najít oprávněného nástupce původního adresáta (šlo by však samozřejmě mnohdy o detektivní pátrání).

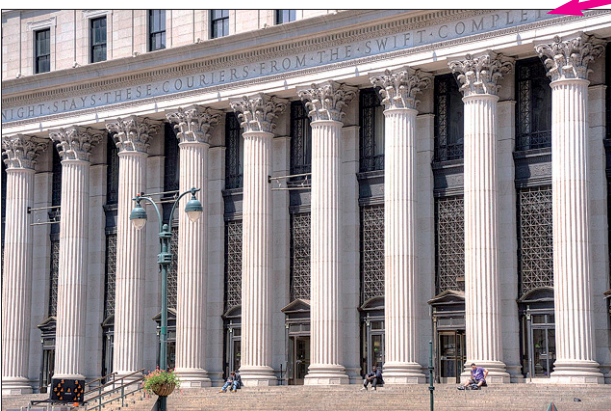
Přestože nelze přesně zjistit, kolik dopisů se při potopení Titaniku ztratilo, podle tehdejších novinových zpráv šlo o 200 poštovních pytlů s přibližně 1,6 milionu doporučených zásilek a dalších více než 3.000 poštovních pytlů, z nichž každý obsahoval přibližně 2.000 standardních zásilek. Celková ztráta se odhadovala na šest až devět milionů kusů pošty a 700 až 800 balíkových zásilek.

Titanic, řetízek se třemi klíči od poštovní místnosti, kapesní hodinky, dvě plnicí pera, průkaz zednářské lóže, manžetové knoflíčky se zednářskými symboly a zednářský kapesní nůž, zlatý prsten, 10,02 dolarů v hotovosti a blíže nespecifikované „dopisy“. Tyto věci byly uloženy do plátěného pytle s inventárním číslem 167 přiděleným ostatkům a předány vdově Leile Bullard-Woodyové, kterou si Oskar vzal jen 18 měsíců předtím. Woodyho tělo bylo pohřbeno do moře. Leila, kterou tragédie hluboce zasáhla, se nikdy znovu neprovdala a Oscarovu fotografii prý měla stále u sebe. Aby uctila manželovu příslušnost ke svobodným zednářům, odkázala v roce 1963 zachráněné Oscarovy osobní věci V. R. Gillovi (1901-87), členu zednářské lóže Perseverance v Marylandu. Byl mezi nimi i malý svazek poštovních lístků – „facing slips“, někdy označovaných jako lístky směřování pošty z lodní třídiřny, s předtisknutými údaji.

Čtyři z malého svazku poštovních lístků nalezeného v kapse Woodyho obleku a předaného s ostatními jeho věcmi jeho vdově; nyní jsou součástí sbírek největšího muzea světa, Smithsonian Institution v USA. Všechny mají stopy namočení.

Profesionální čest a samozřejmá statečnost, s níž pět mužů-poštáků na Titaniku obětovalo své životy v zájmu své práce a poslání, není zapomenuta ani po více než

„Neither snow nor rain nor heat nor gloom of nights stays these couriers from the swift completion of their appointed rounds.“

„Ani sníh, ani déšť, ani horko, ani šero nocí nezastaví tyto kurýry při rychlém dokončení jejich stanovených tras.“
Motto US Postal Service vytesané na průčelí hlavní pošty v Novém Yorku – James Farley Postoffice. Zřejmě nic v poštovních dějinách nenaplnilo smysl tohoto kréda tak, jako práce poštovních úředníků na Titaniku v okamžicích jeho zániku...

sto let. V Belfastu, Southamptonu, v Cherbourgu, Washingtonu, na Novém Foundlandu i jinde jsou muzea a expozice Titaniku věnované mimo jiné i jeho poště a jejím hrdinům. Často jsou připomínáni v mediích. V USA je O. S. Woody dodnes uctíván. Jsou po něm pojmenovány pošty, je oslavován politiky i svobodnými zednáři. Na jeho počest byla 24. června 2012 vztyčena vlajka nad Kapitolem, 24. listopad je od roku 2003 v Severní Karolíně připomínán jako „Den Oskara Scotta Woodyho“.

Pamětní obálka na počest O. S. Woodyho z r. 2003.

Suvenýrová známka s portrétem O. S. Woodyho, zhotovená v Británii.

„Titanic facing slips“, nebo dle některých pramenů „mail-routing slips from the ship's post office“ jsou jediné dochované poštovní stopy z Titaniku, nejslavnější lodi v dějinách. Patří k připomínkám katastrofy, která je stále v povědomí lidstva. Z hlediska poštovní historie jde o jednu z nejvýznamnějších artefaktů vůbec! Existují desítky pramenů, statí odborné literatury a muzejních expozic, které jsou jim věnovány.

V šatech O. S. Woodyho jich bylo nalezeno zhruba třicet. Všechny shodně nesou otisky razítek palubní pošty Titanic a Transatlantic Post Office 7 / AP 10 / 12 a osobního razítka O. S. Woody. Snad patřily k pytlům, které byly vyneseny na palubu G a C.⁴⁾ Původně se zřejmě nacházely v jakémsi svazku, neboť všechny nesou stopy po namočení (ledová voda měla mínus dva stupně Celsia), některé více, jiné méně, podle toho, na jakém místě ve svazku se nacházely. Všechny dochované pocházejí z pozůstalosti paní Woodyové a veřejnost se o nich více dozvěděla až po její smrti v roce 1965. Dnes jsou uloženy zejména v muzeích – Washington Smithsonian Institutu či v Národním

⁴⁾ Existuje i hypotéza, že je Woody dal stranou, protože na nich bylo nepřesné – dvojité – otištěno jeho osobní razítko (své jméno sem příslušný úředník otiskoval pro případ, že by došlo k chybě v postupu, aby bylo jasné, kdo je za ni odpovědný) a jako pečlivému poštovnímu úředníkovi mu profesní čest nedovolila, aby je použil. Proto si je uložil do kapsy, kde byly poté nalezeny.

